

Stop Wapenhandel

Rheinmetall: Duits-Nederlandse connectie, financiële constructies en componenten

Rheinmetall is een Duitse producent van civiele en militaire producten. Verschillende Nederlandse militaire bedrijven zoals Stork en Eurometaal zijn er in opgegaan. Wordt Rheinmetall Nederland gebruikt voor export naar bestemmingen waar niet rechtstreeks vergunningen worden afgegeven? Dat valt niet uit te sluiten.

Martin Broek – mei 2021

Onlangs werden Rheinmetall [G3-machinegeweren op patrouillevaartuigen van de strijdkrachten van Myanmar](#) gevonden. Het is een voorbeeld hoe wapens van de in Düsseldorf gevestigde transnational worden gebruikt door strijdkrachten die de mensenrechten ernstig schenden. Rheinmetall heeft vestigingen in de militaire sector op alle continenten: in Azië (China, Singapore), Zuid-Afrika, Mexico, het Midden-Oosten (VAE en Saoedi-Arabië), Rusland, EU / NAVO + (inclusief Australië) en heeft in 2018 een [lobbykantoor opgericht in Brussel](#) om “EU- en NAVO-zaken” aan te pakken, en om “een actieve rol te spelen bij het vormgeven van de toenemende consolidatie van de Europese defensiesector.”

2020 Defence News top 100 positie	2019 militaire inkomsten (miljoenen)	2018 militaire inkomsten (miljoenen)	2019 totale inkomsten (miljoenen)	% militaire inkomsten
33	\$3.942,46	\$3.803,54	\$7.001,73	56%

Source: Top 100 for 2020 (<https://people.defensenews.com/top-100/>)

Rheinmetall-entiteiten

Volgens de [Catalogue of Netherlands Defense Related Industries](#) van het Nederlandse Regeringscommissariaat Militaire Productie (CMP) van het Ministerie van Economische Zaken is Rheinmetaal Nederland actief op het gebied van: Munitie, simulatoren, pantservoertuigen, raketten/torpedo's, sensoren (radar/sonar/optronica) en meer.

Rheinmetall Netherlands B.V. te Hengelo is een financiële holding volgens de Kamer van Koophandel. Het kapitaal is meer dan € 9 miljoen. De deelneming wordt vermeld in het laatste [Rheinmetall-jaarverslag over 2019](#) (hoewel met een eigen vermogen van € 0,9 miljoen). De directeur, sinds 1993, is Johannes Vonk. Hij wordt geboren in 1942, dus hij nadert de tachtig. Vonk was voorheen financieel en commercieel directeur van een grote Nederlandse munitiefabriek, Eurometaal, en woordvoerder van het bedrijf tijdens een schandaal over de export van [20.000 kisten met granaten](#) in de periode 1985-1987 naar Voest-Noricum in Oostenrijk, met als eindbestemming Iran ten tijde van de oorlog met Irak. Vonk was ook woordvoerder bij een omstreden verkoop van fragmentatiegranaten (M483A1) aan Turkije. Eurometaal, al een Rheinmetall-dochter, [sloot haar](#)

[poorten in 2003](#). Maar verrassend genoeg bestaat het nog steeds als een financiële holding en 100% dochter van Rheinmetall Netherlands B.V., geleid door een senior ervaren in de militaire wereld.

Vaak bevinden financiële holdings zich in grote kantoorgebouwen met honderden of zelfs duizenden bedrijven die worden geleid door enkele personen die een hele reeks bedrijven vertegenwoordigen. In Hengelo zijn slechts zeven bedrijven gevestigd in een rijtjeswoning in een woonwijk. Drie daarvan maken deel uit van de Rheinmetall-structuren: het reeds genoemde Eurometaal, Rheinmetall Nederland en RM Euro BV, de laatste volledig eigendom van Rheinmetall Industrie GmbH. De anderen zijn niet direct verbonden met Rheinmetaal, een daarvan is hoe afdoende een begrafenisonderneming.

Rheinmetall heeft ook een financiële holding: KSPG Netherlands Holding BV. Het is een volledige dochter en heeft een bedrijfskapitaal van € 60,5 miljoen, zo blijkt uit het Rheinmetall-jaarverslag, dat als vestigingsplaats voor KSPG Amsterdam nog noemt. Maar de holding is verhuisd naar Ede, waar ook de belangrijkste fabriek van Rheinmetall Nederland is gevestigd. Het wordt bestuurd door de Coen van Leeuwen, tevens directeur van Rheinmetall Defence Nederland. De Rheinmetall Financiële Holdings in Nederland heeft wellicht te maken met het feit dat [Nederland een belastingparadijs](#) is.

Bedrijfsnaam	Eigenaar	Adres	KvK nr.	
Rheinmetall Defence Nederland BV	Rheinmetall Landsysteme •	Radonstraat 30 6718WS	17082013	Productie; organisatie en consultancy.
Rheinmetall Protection Systems Nederland BV	Rheinmetall Ballistic Protection GmbH	• Ede	55891896	Productie
KSPG Netherlands Holding BV	Rheinmetall Automotive AG		34309938	Financiële holdings
Rheinmetall Netherlands BV	100% owned by Rheinmetall (zie AR)	• Goudvisstraat 10 • 7559MP	35023819	
RM Euro BV	Rheinmetall Aktiengesellschaft	• Hengelo	16041160	
Eurometaal	Rheinmetall Netherlands BV		35012540	

Bron: Kamer van Koophandel <https://www.kvk.nl/>

Rheinmetall Ede

De betrekkingen tussen Rheinmetall en de Nederlandse krijgsmacht zijn hecht. Rheinmetall en de Nederlandse inkooporganisatie voor de krijgsmacht, de Defensie Materieel Organisatie (DMO), hebben hun jarenlange [raamovereenkomst voor de levering van verschillende soorten munitie verlengd](#) en uitgebreid voor een periode van minimaal tien jaar. De raamovereenkomst voorziet in jaarlijkse afroepingen van ongeveer € 50 miljoen, wat betekent dat het totale volume op € 500 miljoen zou kunnen komen. De klant bereidt zich al voor op de eerste afroepen. Rheinmetall in Ede werkt ook samen met Rheinmetall in Kassel aan de modernisering van [het gepantserde bergingsvoertuig, de Bergepanzer 3 Buffalo](#) voor de Nederlandse krijgsmacht, een programma dat dit voorjaar moet worden afgerond.

Verschiedende vestigingen van het Rheinmetall-concern zijn betrokken bij de productie van het Boxer multifunctionele pantservoertuig. Het voertuig wordt geproduceerd door [ARTEC GmbH \(opgericht in 1999\), een joint venture](#) van Krauss-Maffei Wegmann, Rheinmetall Landsysteme en

Rheinmetall Defence Nederland (voorheen Rheinmetall Military Vehicles Nederland). De Boxer wordt gebruikt door Nederland, Duitsland, Engeland en Litouwen. De Britse regering maakte onlangs reclame met een [Boxer contract ter waarde van £180 miljoen](#) omdat het banen zou scheppen in Schotland, iedereen begrijpt dat er werk aan verbonden is, maar tegen een dergelijke kostprijs zouden andere sectoren dat ook doen en het is niet uitgesloten in grotere mate.

Het [Mission Master Cargo vehicle](#) is een onbemand voertuig, waarvan er vier zijn geleverd aan het VK (voorjaar 2020) door Rheinmetall Canada, met Rheinmetall BAE Systems Land (RBSL) als samenwerkingspartner. In Nederland is Rheinmetall Canada's samenwerkingspartner Rheinmetall Defence Nederland in Ede. Het onbemande voertuig omvat dus drie verschillende delen van het conglomeraat. Nederland wil de voertuigen kopen om, wat eufemistisch 'missies' wordt genoemd, te verbeteren. Dit houdt in waaronder taken als vrachtvervoer, bewaking en vuurondersteuning. Het kan ook dienen als een relaisstation voor mobiele communicatie.

Componenten

De Nederlandse militaire industrie kenmerkt zich door drie tagwoorden: marineschepen, marinesystemen en componenten. Hier is de derde categorie relevant. Componenten maakten volgens de jaarlijkse wapenexportrapporten meer dan 70% uit van de totale militaire export in de afgelopen vijf jaar.

Aandeel vergunningen voor militaire componenten binnen totaal wapenexportvergunningen	
2015	87%
2016	88%;
2017	72%;
2018	87%;
2019	77%.

Bron: Archief jaarrapporten wapenexportbeleid

(<https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2016/10/01/archief-jaarrapporten-wapenexportbeleid>)

De jaarverslagen laten twee verschillende aspecten van de export van componenten zien, de totale waarde en de landen van bestemming, maar niet a) wat voor soort componenten worden geëxporteerd en b) waar ze heen gaan als de producenten het nog niet weten - of niet medelen - of als ze onderdeel zijn van een algemene vergunning (de Nederlandse regering vertrouwt erop dat de NAVO/EU+-partners bij het afgeven van een exportvergunning rekening houden met het effect op mensenrechten, conflicten en impact op de economie).

De eerste horde kan soms worden opgelost door te kijken naar de individuele vergunningen, waar een omschrijving, waarde en (eind) bestemming wordt gegeven. Maar er komen andere moeilijkheden aan de oppervlakte om de vergunningen te duiden. Er wordt niet vermeld welk bedrijf een exportvergunning aanvraagt en naar welk krijgsmachtdeel of eventueel andere bewapende diensten de componenten gaan. Hier is het belangrijkste of ze naar een andere Rheinmetall-vestiging worden gestuurd. Exportvergunningen zijn door de leemtes in de informatie verstrekking dus moeilijk te duiden.

Vragen

Alleen voor de categorie [ML6](#) (voertuigen en onderdelen) heeft Nederland het afgelopen decennium ruim 1.700 definitieve en 500 tijdelijke (ook belangrijk bij samenwerkingsprojecten) vergunningen

afgegeven (van in totaal 25.000). Opvallend is een vergunning voor de export van voertuigen (LAPV) van oorsprong uit en gemaakt door Canada en verkocht aan Saoedi-Arabië (in gebruik bij het [Saoedische Ministerie van Binnenlandse Zaken](#)) in oktober 2015, met een waarde van meer dan € 7 miljoen en een kleinere vergunning ter waarde van € 800.000 één per jaar eerder voor hetzelfde beruchte voertuig. Waarom de Nederlandse overheid voor deze export naar Riyad een exportvergunning heeft afgegeven, is nooit gevraagd.

Er zijn echter veel meer vergunningen voor export naar Duitsland. De reden om wat beter naar Duitsland te kijken, is ook dat Rheinmetall een Duits bedrijf is. In 1.054 gevallen was Duitsland de bestemming en/of eindbestemming. Nederland was in 2020 een belangrijke opdrachtgever voor [Duitse wapens met 823 exportvergunningen ter waarde van € 108 miljoen](#). Omgekeerd is Duitsland, na de Verenigde Staten, de tweede belangrijke afnemer van Nederlandse wapens [gedurende een lange periode](#).

Voor het verder inzoomen op deze export is het onderzoeken van vergunningen voor definitieve en tijdelijke export van door Rheinmetall geproduceerde militaire voertuigen, tanks en artillerie een methode. Hoewel bedrijven niet worden genoemd, is het type voertuig soms wel aangegeven. In de afgelopen tien jaar werden licenties gerapporteerd (2010-2020, zie bijgevoegde pdf) voor militaire producten zoals de Boxer, Fuchs, Fennek, Kodiak, Lynx, Marder, Mission Master, Puma en PzH2000. Ze worden gebruikt in EU/NAVO+-landen, maar ook op dubieuzere bestemmingen zoals Indonesië, Koeweit, Qatar, Saudi-Arabië, Turkije, Verenigde Arabische Emiraten. De vergunningen roepen bovendien vragen op. Terwijl een tijdelijke vergunning voor export naar Egypte (Fennek) of Maleisië (PzH2000) kan worden verklaard, is het moeilijk om de definitieve export naar Zwitserland uit te leggen voor voertuigen die de Zwitserse strijdkrachten niet in hun inventaris hebben. Het roept vragen op hoe en waarom deze dan plaatsvonden.

Naam	Type	Gebruikt door
Boxer	Pantser voertuig	Australië, Duitsland, Litouwen, Nederland. Toekomstig en potentieel (T&P): VK (T = tijdelijke vergunning voor eindgebruik), Slovenië (T). En Luxemburg (eindgebruiker?) En Zwitserland (eindgebruiker)
Fuchs	Pantser voertuig	Algerije (eindgebruiker), Duitsland, Israël, Koeweit, Nederland (eindgebruiker), Noorwegen, Saoedi-Arabië, Turkije, Verenigde Arabische Emiraten, Verenigd Koninkrijk, Verenigde Staten, Venezuela En Zwitserland (eindgebruiker)
Fennek	Pantser voertuig	Duitsland, Nederland T&P: Qatar En Egypte (T), Turkije (T)
HX IAC	Pantser voertuig	HX-modellen in gebruik: Australië, Oostenrijk, Denemarken, Duitsland, Hongarije, Ierland, Koeweit, Nieuw-Zeeland, Noorwegen, Singapore, Slowakije, Zweden, Taiwan, Verenigde Arabische Emiraten, VK, Vietnam
Kodiak tanks	genietank	Zwitserland, Zweden, Nederland, Singapore T&P: Duitsland
Lynx	Pantser voertuig	T&P: Hongarije, Australië, Tsjechië, Qatar, VS.
Marder	Pantser voertuig	Chili, Duitsland, Indonesië, Jordanië.

Mission Master	Onbemand grondvoertuig	Herkomst Nederland en Canada, bestemming Polen en VK.
Puma	Pantser voertuig	Duitsland T&P: Chili, Kroatië, VS. En Zwitserland (eindgebruiker)
PzH2000	Houwitser	Kroatië, Duitsland, Griekenland, Hongarije, Italië, Litouwen, Nederland, Qatar (eindgebruiker): En Maleisië (T)
<p>Bron: Maandelijks rapportage uitvoer militaire goederen https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/exportcontrole-strategische-goederen/documenten/rapporten/2016/10/01/overzicht-uitvoer-militaire-goederen</p>		

Conclusie

De structuur van Rheinmetall in Nederland is gecompliceerd, evenals de export van tal van onderdelen voor pantservoertuigen en andere militaire producten die door het Duitse conglomeraat worden gemaakt.

Wordt Rheinmetall Nederland, als onderdeel van een veel breder internationaal concern, gebruikt om export te faciliteren naar bestemmingen waar de Nederlandse overheid niet rechtstreeks vergunningen voor mag afgeven? Dit is op basis van de verkregen informatie moeilijk na te gaan, maar het kan ook niet worden uitgesloten. De Nederlandse regering verschuilt zich graag achter de ruggen van bondgenoten in de NAVO en de Europese Unie als het gaat om beoordeling van de veiligheid en de mensenrechtensituatie in het land van bestemming.